

RUDAR

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravn. je v Trbovljah na Štajerskem.

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Prva kolektivna pogodba v avstrijskem rudništvu.

Dne 29. aprila 1912 se je sklenila med zastopniki delavcev in delodajalcev ostrovsko-karvinskega rudniškega okrožja kolektivna pogodba za vse obrate razen Ignacijevoga rova v Marienbergu, kjer so delavci na neumljiv način odklonili kolektivno pogodbo. Pogodba velja od 1. maja 1912 do 30. aprila 1915. Vendar se pogodba v tretjem letu lahko razve-
lji, če se tri mesece preje odpove.

To je prva kolektivna pogodba v rudništvu v Avstriji in se tiče okoli 40.000 rudarjev, torej nad četrtino vseh avstrijskih rudarjev.

To je dogodek, ki ga ne smemo podcenjevati. Skoro v vseh strokah se sklepajo med delavskimi zastopniki in podjetniškimi zastopniki ali podjetniškimi organizacijami kolektivne pogodbe, samo rudniški podjetniki so se doslej branili, da sklenejo kolektivno pogodbo. Že leta 1907 se je storil v ostrovsko-karvinskem okrožju v tem oziru prvi korak, ker se je sklenila med delavci in podjetniki pogodba, da se zavežejo podjetniki napram delavcem, da jim dovoli za dobo dveh let z ozirom na plačo in druge zahteve razne ugodnosti, delavci pa so se zavezali, da med tem časom ne bodo stavili nobenih zahtev in ne bodo stavkali. Dogovor je veljal od 1. oktobra 1907 do 30. septembra 1909.

Vendar pa ta dogovor še ni bil pravilna pogodba, ampak samo priznanje od strani podjetnikov, brez obojestranskih podpisov.

Sedanja pogodba pa je pravilna pogodba, podpisana od obeh strank in zagadela pravomočna. Tudi ta kolektivna pogodba ima precejšnje nedostatnosti, zlasti pogrešamo v nji določil podatkov o višini plač zunanjih in kokosovih delavcev, nadalje določil o višini gospodskih plač. Razen tega ima pogodba različna nejasna določila, kjer se prepusti obratnim vodstvom odločitev ali določitev podrobnosti.

Vendar pa se ne da ugovarjati, da ima ta pogodba tudi dragocena določila za delavstvo, ki bodo delavstvu prinesla marsikako korist.

Jamskim delavcem pogodba zagotavlja določeno plačo. Kdor pozna razmere v rudništvu, zlasti v rudništvu s kamnitim premogom mora priznati, da je bila neobhodno potrebna ta uravnava mezd jamskih delavcev. Zakaj, če bi obratni vodje sami določevali plačo, potem bi bili delavci kolikor možno prikrajšani in na tisoče delavcev bi dobilo slabšo plačo, kakor bi jo bili zaslužili po svojem vestnem delu.

Kolektivna pogodba pa je na mah preprečila tako samovoljno kratenje delavskih plač in je naložila obratnim vodstvom, da določi akorde tako, da se doseže pogojena povprečna šihovska mezda.

Uravnava plač se tiče okoli 30.000 delavcev, ali okoli 70 odstotkov vse v ostrovsko-karvinskem rudniškem okrožju vposlenih rudarjev.

Tudi ostala določila pogodbe so za delavstvo velike važnosti in posejajo v marsikaterem oziru v mezdo vprašanje.

Dolžnost delavcev bo, da skrbno pazijo na natančno izpolnjevanje določil pogodbe in da takoj zavzamejo stališče proti slehnemu kršenju.

Revolucija in izobrazba.

Ne vemo, če je še mnogo ljudi v takozvanih civiliziranih deželah, ki razumejo kaj o splošnem razvoju človeštva, pa niso popolnoma prepričani, da je socialna revolucija neizogibna. Mogoče da se najde še kaj takih optimistov, toda veliko ne more biti njih število. Vsa znamenja dokazujejo, da stojimo na pragu nove dobe, katere ne bodo označevale samo nove letne številke, temveč se bo tudi bitno razlikovala od sedanjega časa. Kdor ni popolnoma zaslepljen, mora spoznati, da se približujejo, neizogibno potrebne, v razmerah samih utemeljene socialne izpremembe, katerih ravno zato ni moči preprečiti, ker jih razmere same zahtevajo.

V vseh strokih človeškega življenja se kopičijo dokazi za to. Iz »visoke« politike, iz narodnega gospodarstva, iz znanstvenega in tehniškega razvoja, iz socialnih bojov, skratka iz vsega, kar tvori človeško življenje, lahko spoznavamo, da ni več fraza, ako se govori o bližajoči se socialni revoluciji. Socialna nasprotja so že tako razvita, tako potencirana, smod-

nika je že toliko nabranega in toliko isker skače že po zraku, da se pripeti vsak trenutek lahko eksplozija.

Socialna revolucija je neizogibna, to je treba spoznati in priznati.

Revolucija ne more biti nikdar delo posameznika; ako je ne povzročijo razmere, ako ni v splošnem položaju utemeljena, se izvrši v navaden, običajno bolj smešen nego resen »puč«. Njen začetnik more biti duh časa, nihče drugi je ne more roditi, nihče drugi izvesti. Neumno je torej, če se pravi: Socialisti »hočejo« revolucijo. Ne: Oni jo hočejo, temveč oni pravijo: Neizogibna je. Čitajte v dnevni zgodovini tako pridno, kakor ste se učili rimsko in grško historijo; spoznavajte duh našega časa, kakor ste skušali analizirati duha reformacije; premotrujte socialno strukturo zadnjega dneva, zadnje ure, kakor ste premišljevali francosko družbo pred veliko revolucijo — ako to storite in ako ste odkritosrčni morate priznati, da se približuje socialna revolucija z ogromnimi, bliskovito hitrimi koraki.

Nihče je ne more preprečiti; nobena reforma je več ne zadrži. Kakor je ne more nihče zasnovati, tako je ne more nihče onemogočiti.

Toda nekaj družega bi bila družba lahko storila. Kar je neizogibno, na to se moramo pripraviti. In kako se je pripravila družba na socialno revolucijo? Mi pravimo: Nikakor ne.

Nihče ni prerok, nihče ne more povedati, kako se bo socialna revolucija izvršila. Toda ako se ozremo po sedanjosti in preteklosti, lahko ugibamo s precejšnjo gotovostjo. Vedeti moramo, v kakšnih razmerah in kako so se izvršile večje revolucije v minolih časih in potem moramo premotriti razmere naše dobe.

Najbolj nam sili v oči dejstvo, da je med posameznimi revolucijami v zgodovini velikanska razlika v žrtvah in v uspehu, tako namreč, da so se v časih dosegli velikanski uspehi z razmerno malimi žrtvami, dočim so padale v časih ogromne žrtve, ne da bi se bil dosegel primerno velik uspeh. In preiskajoč vzroke tega dejstva, moramo spoznati, da igra splošna izobrazba v tem oziru velikansko ulogo. Čim večja splošna omikanost, tem večji uspeh, tem manjše žrtve in obratno.

LISTEK.

Delavsko gibanje v srednjem in starem veku.

Davno predno so se ustanovile delavske organizacije in po vsem svetu razširila socialistična načela, so se že bili silni in hudi razrodni boji. Zgodovina nam pripoveduje, da so že v starem Rimu eksistirale mogočne delavske razredne korporacije. Numu Pompiliju, ki je bil najbrž prvi organizator delavstva v Evropi, se je posrečilo že v onih davnih časih prav močno organizirati skoraj vse stroke delavcev. Organiziral je kotlarje, mizarje, izdelovatelje godal, barvarje, in čevljarje posebej, ostale stroke pa skupno. Značilno bojevitost in ustrajnost so kazale vse te organizacije. Dolgotrajne stavke, burni shodi in demonstracije po ulicah niso bile nič nenavadnega že v starem Rimu.

Ali veliko preje in še v večjem obsegu

so se bili razredni boji v drugih krajih sveta. Ko je prevladoval v Evropi še najhujši barbarizem, so že eksistirale na Kitajskem velike in mogočne delavske in kmečke organizacije. Organizacije Kung-So je združevala milijone delavcev vseh strok. Imela je svoj centralni odbor in rezervne sklade. Tudi kmetje so bili združeni v Kung-So, v področje katerega so spadale tudi razne konzumne in proizvodne zadruge. Toda zgodovina nam pripoveduje, da so razredne, kmečke in delavske organizacije, eksistirale že celo v Babilonski dobi. Organizacija lesnih delavcev in kamnolomcev v Parizu je bila ustanovljena v letu, ko se je začelo graditi Jeruzalemski tempelj; — l. 1490. pr. Kr., so opekarji po celem Egiptu skozi celo leto stavkali. Bili so skoraj vsi do zadnjega organizirani in imeli so svoj močni rezervni sklad; dolgotrajni boj je končal z najpopolnejšim uspehom stavkajočih.

Ali če primerjamo cilje in oblike tedanjih organizacij z današnjimi, opazamo veliko razliko. Medtem, ko so se te organizacije

posluževale enakih bojnih sredstev kot sedanje, so pa stremile seveda po vse drugačnih ciljih, ker so zastopale tudi različne in drugačne razrede. Naše organizacije združujejo le proletarijat, t. j. razred, ki ničesar družega ne poseduje nego svojo delovno sposobnost in silo; v tedanjih organizacijah pa ni bil zastopan razred neposodujočih, ker ti so bili sužnji bogatašev in niso imeli pravice in ne priložnosti za združitev. Združevale so te organizacije le t. zv. rokodelce, ki so bili, v primeri z zaslužnjem, neposodujočim delavcem, bolj neodvisni. In kakor se v tem razlikujejo od sedanjih organizacij, tako so bili tudi cilji in zahteve, za katere so se bojevali pač vse drugačni.

Ni bilo še proletariata, ker v tedanjih časih še ni bilo industrializma. Te prve korporacije delavcev, kolikortoliko neodvisnih, niso stremile po preureditvi družabnega in gospodarskega sistema; hotele so le razširiti svojo razredno svobodo in zboljšati svoj strokovni položaj.

Pa če nam ne bi podajala zgodovina za to nobenih dokazov, bi morali vendar biti duševno slepi, da tega ne bi spoznali. Omikanost — ne to, kar se imenuje, nego to, kar je omikanost — povzdiguje človeka nad žival, jemlje mu divjaštvo in barbarizem, ter ga oplemenjuje. Brez prave, notranje izobrazbe ni plemenitosti. Posamezne, tudi plemenite lastnosti se lahko podedujejo, toda ako jih zanemarimo, se vedno zopet pojavlja atavizem starejših časov. Tudi podedovane dobre lastnosti je treba izobraževati, da se vzdrže in ukrepe.

In stoječ gotovo ne daleč od revolucije, ki bo brez dvoma večja, intenzivnejša nego veliko število zgodovinskih revolucij, da, mor-da večja od vseh pretečenih, bi pač morali vprašati: Kako je s splošnimi plemenitimi lastnostmi, kako je z izobrazbo onih faktorjev, ki pridejo v revoluciji v poštev? Od tega je namreč odvisno, kako se bo razvijala, kako končala revolucija, katere ne more nihče pre-prediti.

S tugo moramo konstatirati, da so razmere v tem oziru jako žalostne. Posebno, kar se naših krajev tiče, je ljudska omika tako zastala, da človeka srce boli, ako premotruje sedanost, še bolj pa, ako pomisli na bodočnost.

Neka premodra državna politika, delujoča vedno po starem receptu predmarčnih časov in čislajoča najbolj ono perfidno geslo »divide et impera« (deli in vladaj), je mislila, da koristi splošnosti, s katero po krivici vedno identificira državo, vsled česar pri nas vse mrgoli različnih državnih interesov; mislila je, da koristi splošnosti, ako zanemari ogromne množice ljudstva na korist malobrojnih posameznikov in te teorije se je držala zlokobna avstrijska politika tudi v duševnem oziru. Zato vidimo še dandanes cele dežele, v katerih je splošna omika tako grozno zanemarjena, da pre-sega število analfabetov število onih, ki znajo vsaj pisati in čitati, zato najdemo še cele narode, ki nimajo lastnega vseučilišča, da, katerim primanjkuje celo najpotrebnejše srednje šole; zato vidimo tudi, da služi duh, ki vlada v obstoječih nezadostnih izobraževališčih, vedno bolj onim imaginarnim državnim interesom, nego pravi, zdravi, temeljiti in splošni izobrazbi in vidimo, da stoje naše gimnazije in realke v marsičem še vedno na istem stališču, kakor pred 30, 40 in še več leti.

Seveda je to deloma umevno. Kapitalizem, ki vlada v modernih državah, skrbi za tako izobrazbo, kakršno potrebuje v svoj namen. Temelj za njegov razvoj je velika armada delavcev, kateri morajo s svojimi rokami množiti bogastvo. Le z rokami; drugzga kapitalizem od njih ne potrebuje in ne zahteva. Duševna kvalifikacija delavcev mu ni nič mar. Kapitalizem si ne želi inteligentnih delavcev, ker se jih instinktivno boji, vedoč, da bi tak delavec veliko preje spoznal svoj nedostopni socialni položaj. Poleg tega bi moral kapitalizem poseči v žep, ako bi hotel za ljudsko omiko kaj storiti in to mu je bolj neugodno, kakor pekel z vsemi hudiči.

Toda že vse drugačne oblike in cilje so imele korporacije rokodelcev srednjega veka. Opaža se že vpliv časa in gospodarskega razvoja. Tukaj si že stopijo nasproti korporacije posedujočih in neposedujočih rokodelcev. Prišel ni še na vrsto proletarijat, ker zato je še vedno manjkal glavni predpogoj: industrializem in tehnika. Ali srednjeveške korporacije neposedujočih rokodelcev, če tudi jim še ni bil cilj razlastitev kapitalizma, se že približujejo moderni dobi, ker gre jim ne - le za izboljšanje svojega gospodarskega položaja ampak tudi za pridobitev državne pravice in moči.

Prvi začetek delavskega, v pravem pomenu besede: razrednega boja, je menda opaziti na Nemškem in Francoskem v XIV. veku. V tej dobi, vsled vedno naraščajočega števila prebivalstva in vedno večje prilastitve zemljišč od strani grajščakov, naraščajo tudi rokodelski sloji, medtem ko se zniža število kmetov, kar popolnoma predrugači ves dotedanji razredni in gospodarski proces. Raz-

Razven delavcev potrebuje kapitalizem uradnike in vojake, prve in včasih tudi druge za vzdrževanje reda, in druge zlasti za odpiranje novih trgov in trgovinskih področij. Uradniki in vojaki potrebujejo pač nekaj izobrazbe, toda kapitalizem jim želi le strokovne omike, toliko, da ravno lahko izpolnjujejo one dolžnosti, katere jim sistem nalaga. Večje omike kapitalizem tudi pri njih ne želi.

To bi bilo — seveda ne s človeškega, ampak samo s specifično kapitalističnega stališča — opravičeno, ako bi imel kapitalizem zagotovilo, da je njegov sistem večni. A njegovi dnevi se že štejejo, revolucija, katera ga odpravi za vse čase, je že pred vratmi. In tu bi se utegnili brutalna sebičnost kapitalizma hudo maščevati. V dnevih splošne razburjenosti, ko se živalski nagoni v človeku itak bolj vzbujajo, more samo omika brzdati razvnete strasti. Kdo jih bo brzdal, ako ne bo omike? V interesu delavstva je, da so njega sloji izobraženi in omikani. Zakaj čim večja bo izobrazba, tem uspešnejše se bo završila velika socialna revolucija in tem lažje bo delo po revoluciji. Zato naj delavstvo mnogo bere naj hodi k predavanjem in na shode povsod, kjer se utegne razširiti dušno obzorje.

KARL KAUTSKY:

Strokovno gibanje.

Slednjič pa so delavcem čas za družabne sestanke, to važno sredstvo za združevanje in iz njega izvirajočo enotnost v boju, zelo skrbili, zlasti z odpravo srednjeveških praznikov.

Sicer združuje manufaktura večje delavske množice pri delu in jih sili k skupnemu delu, h kooperaciji. Toda blagodejne posledice, ki izvirajo iz tega za slogo delavcev, se deloma uničijo s tem, da se niso le delavci enake stopnje rekrutirali iz najrazličnejših plasti prebivalstva, ampak da so se različna dela najrazličneje plačevala; med delavci je cela vrsta stopenj, kakor pri strežajih velikega gospodarstva. Res, da določi pri delavcih osebno delo v produkciji in ne osebna uslužnost; hierarhija torej ne rodi med njimi lastnosti strežajstva, pač pa rodi tako velike razlike v interesih posamičnih delavskih skupin podjetja, da se le težko zavedo svoje interesne skupnosti.

Kljub temu imajo delavci manufakture še en velik dobiček: čeprav je njih učna doba mnogo krajša kakor v rokodelstvu, vendar temelji njih delo na ročnosti in spretnosti, ki se da doseči samo z daljšo vajo. Zategadelj se ne dajo lahko nadomestiti. In naj je število brezposelnih, dela iščočih proletarcev na stopnji razvoja, o kateri obravnavamo, še tako veliko, število izurjenih manufakturnih delavcev med njimi je neznatno. Industrialna rezervna armada ima za delavce manufakturne periode v splošnem malo pomena.

Šele stroj spremeni to, šele stroj usluži vso množico brezposelnih industriji in vrže tudi žene in otroke proletarcev tropoma na delovni trg. S kakšnimi posledicami za od-porno silo delavcev, smo videli.

mere rokodelcev postajajo silno neznosne. Skušajo zato potom svojih korporacij zboljšati svoj vedno slabši položaj. Zjedinele so se v tem letu vse korporacije na Nemškem in Francoskem in pričele hud in dolgotrajen boj proti izkoriščevalcem in za razširjenje svobode. V Kolmaru je v XV. veku izbruhnila stavka pekov, tkalcev in krojačev, ki je imela obsežne in nevarne oblike. V XVI. in XVII. veku so stavkali francoski tovarniški tkalci, zahtevajoč zvišanje mezd in skrajšanje delovnega urnika. Prvega maja leta 1539, so stavkali tiskarji v Lionu, kljub reakciji in grožnjam od strani gospodarjev, ki so zahtevali, da naj država razpusti delavske korporacije. V letu 1744. je stavkalo v Lionu in Imosu 40.000 tkalcev. Vse-povsod po Francoskem je delavstvo stavkalo in demonstriralo po ulicah. V nekaterih krajih je gibanje imelo revolucionarne oblike.

Močne organizacije, stavke in nemiri onih časov nam pričajo, da se je delavstvo že približevalo moderni dobi in začelo se zave-

Odkar so se uvedli v produkcijo stroji, se z nenavadno naglico pospešuje proces pre-snavljanja vse industrije v kapitalistično. Toda kapitalistični obrati se ne spremenijo takoj na vseh produkcijskih poljih v tovarne, ki producira-jo s stroji. Manufaktura se je še do danes ohranila na raznih poljih, n. pr. v črko-stavljenju. V nekaterih industrialnih panogah se je kljub kapitalističnemu obratu rokodelska produkcija še ohranila, n. pr. v krojaštvu, v kolikor ne služi produkciji na debelo. Seveda kapitalistično izkoriščanje obrti, ki stoji še na stopnji rokodelstva, navadno ne privede do velikega obrata, ampak do pritlikavega obrata do domače industrije. Delavci domače in-dustrije pa so najmanj odporni izmed vseh.

Tudi pod gospodstvom s stroji obrato-vane velike industrije v kapitalistični produk-ciji se vzdržuje — seveda polagoma izginja-joča — vrsta panog industrije, ki ne morejo pogrešati izučeni delavcev, kateri so si pri-svojili gotovo višino spretnosti. Velika indu-strija sama ustvarja celo vrsto novih delovnih panog, ali pa razširja že obstoječe, ki imajo za predpogoj posebno spretno moč ali posebno znanje, in ki se jim ni treba bati konkurence neučenih delavcev ali žensk in otrok. To je veljalo in večinoma še velja n. pr. v nekaterih panogah pridobivanja in predelovanja kovin.

Delavski proletarijat se deli potemtakem v dve veliki plasti; v višje stoječo, ki je vsled razmer v različnih ozirih na boljšem; to je plast izučeni in spretni ali kvalificirani delavcev. Pod to plastjo pa se širi velika in dnevno naraščajoča masa delavcev, ki imajo posel, za katerega izučitev niso potrebna ni-kaka posebna predznanja, spretnosti ali zmožnosti; najsi so nekateri izmed teh delavcev še tako spretni, izobraženi ali zmožni, kljub temu spadajo v oddelek neizučeni, nespretni ali nekvalificirani delavcev, ki se brez težave nadomeste, do katerih ni treba nikake obzirnosti, katerih odpornost je neznatna.

Boljše stoječi, kvalificirani delavci so tisti, ki jim gre prednost v boju za povzdigo delav-skega razreda. Ti tvorijo najbojevitjše ele-mente proletariata, zakaj oni so tisti, ki so najbolj sposobni za odpor proti kapitalu. In v številnih bojih so pokazali svojo bojevitost.

Njih stališče ima marsikatero podobnost s stališčem cehovskih rokodelskih pomočnikov; tradicije rokodelskih pomočnikov so se mno-govrstno ohranile med njimi, rokodelskih po-močnikov organizacijske in bojne metode so si vzeli kvalificirani delavci za zgled. Nove go-spodarske bojne organizacije delavcev — in sicer sprva samo kvalificirani delavcev — strokovne organizacije, so včasih naravnost nadaljevanje starih družb, pogosto in zlasti v začetku strokovnih gibanj pa so vzrastle iz tradicij, ki jih je bilo zapustilo cehovsko po-močništvo pri mezdni delavcih.

Prvotno sorodstvo strokovnega gibanja s cehovskim pomočniškim gibanjem se ne iz-raža samo v odpornem duhu in odporni sili strokovnih organizacij. Časi se pojavi tudi med strokovnimi organizacijami cehovski duh, stremljenje po kastovski odločitvi, po eno-

dati svojega razrednega položaja. Tu se je delavstvo že borilo za gospodarske in politične pravice. Ali moderni boji in cilji proletariata so nastali tedaj, ko je velikanska francoska revolucija predrugačila dotedanji gospodarski in proizvodni sistem na način, da se je iz slojev sužnjev in neposedujočih rokodelcev razvil razred salariatov. Kapitalizem, razvoj industrij, razširjenje koalicijske svobode in nova stremjenja, ki jih je rodila francoska re-volucija, so silile razred salariatov, da se po-tom skupnega boja skuša duševno in gospo-darsko osvoboditi. Popolnoma razlaščen, ne-usmiljeno izkoriščen, prisiljen se udati želez-nim zakonom kapitalističnega razvoja, je novi razred uvidel, da mu je edina odpora ona moč, ki je omogočila zmago meščanskega razreda nad fevdalizmom — t. j. gospodarska, razred-na združitev in politična zavest. Od razšir-jenja te zavesti je odvisna končna zmaga de-lavstva.

stranski brigi samo za ožje poklicne interese brez ozira na splošne delavske interese. V posebnih okoliščinah gre to lahko tako daleč, da strokovne organizacije kvalificiranih delavcev ne zanemarjajo samo dolžnosti solidarnosti s celokupnim delavskim razredom, ampak skušajo imeti dobiček naravnost na stroške drugega delavstva — na primer z omejitvijo števila vajencev, ki se uče njih poklica. S tem sicer zmanjšajo ponudbo delavskih moči v lastnem poklicu, toda samo na stroške drugih delavskih plasti, ki nimajo moči, da bi izsilile take omejitve, tako da krene v te poklice tem več delavskih moči.

Časi se samo v posamičnih obratih ločijo njih organizirani člani kot »aristokratje« dela od »druhalji« ter se skušajo povzpeti na nje ramah višje. To je veljalo n. pr. v Nemčiji še pred nedavnim časom za večino črkostavcev. Na Angleškem pa so se kvalificirani delavci odločili v svoji skupnosti od nekvalificiranih. Njim so se pridružile še tovarniškemu zakonu podrejene delavske plasti, katerim je ta postava ustvarila ugodnejši položaj. Ti boljše stoječi delavci so tvorili do zadnjega časa — in tvorijo deloma še danes — od velike mase mezdne proletariata ločeno delavsko aristokracijo.

Kjer vodi strokovno gibanje do pospeševanja enostranskega kastovskega duha in do aristokratske odločitve boljše situiranih delavcev, tam ne le do ničesar ne prinaša k povzdigi vsega proletariata kot razreda, ampak celo utegne povzdigo ovirati in zavleči. Tako strokovno gibanje je mnogo izdatnejše sredstvo za oviro delavskega gibanja kakor nasilna in brezmislena zatiranja, ki jih navadno uporablja starokopitna državna modrost. Pač pa so vse nasilne proti bojnim organizacijam delavskega razreda naperjene metode najuspešnejše sredstvo, da se združijo kvalificirani delavci z nekvalificiranimi v enoten odpor proti zatiranju.

Sicer pa so danes le še najnespametnejši in najnevednejši državniki mnenja, da se da proletariatski s takimi odredbami zadržavati. Najnevarnejši sovražniki proletariata so tisti, ki nastopajo ne kot njega nasprotniki, ampak kot prijatelji pa skušajo cepiti proletariatski strokovni gibanje v takem duhu, kakor smo ga bili opisali, ter hočejo po tej poti spremeniti njega najodpornije dele iz predbojevnikov v zatiralce njega slabotnejših delov. Ti krivi prijatelji delavskega razreda tudi na Nemškem uganjajo svoj nepošteni posel; vsakako doslej le na univerzah. Toda tudi na delavce same poskušajo uplivati. Na srečo so gospodujoče stranke preomejene, nemški delavci pa preveč razsodni in gospodarske razmere preveč razvite, da bi utegnili ti gospodje napraviti trajno škodo.

In naj se vsled ugodnih razmer kaka delavska plast še tako povzdigne in še tako loči od mase proletariata, trajno se ne more odtegniti vplivom gospodarskega razvoja, ki jo silijo k združenju z vsem delavskim razredom. Kakor je že razsodnost te delavske plasti, višina gospodarskega razvoja njene stroke in vloga, ki jo igra na domačem in svetovnem trgu; trpi manj ali več časa, da se aristokratske tendence stro; prej ali slej pa pride do tega pri vsaki tu omenjenih delavskih plasti.

Nobena obrt ni varna, da je ne zgrabi tehnična revolucija, ki nadomešča izučenega delavca z neizučnim in povzroča možu konkurenco žene in otroka. Kljub vsemu omejevanju števila vajencev itd. narašča število brezposelnih v vsakem poklicu, najsi stavi še tako visoke zahteve na svoje delavce. In tako raste število onih izučenih delavcev, ki ne zaslužijo dovolj in morajo zato ostati izven organizacije ter jih lahko porabljajo proti organiziranim delavcem. Vedno bolj morajo tudi najsičajnejše organizirani delavci z dobro napolnjenimi blagajnami spoznati, da je odpor proti

zatirajočim vplivom kapitalizma, zlasti pa zmaga nad njim naloga, ki ji posamične poklicne organizacije niso kos. Spoznati morajo, da so tem šibkejši, čim šibkejši je ves proletariatski, in tem močnejši, čim močnejši je ves proletariatski. Priti morajo do spoznanja, da je slaba politika, hoteti se kvišku povzpeti na ramenih ljudi, ki se pogrezajo v močvirje in katere sami še globlje potisnejo vanj, če se povzdigujejo nad nje. Gledati morajo, da imajo pod nogami trdna tla, če se hočejo povzpeti kvišku in se kvišku obdržati. Tega pa ne morejo, ne da bi pomagali globljim, pod seboj stoječim plastem, da se dvignejo iz močvirja.

Mezda rudarjev in cene premoga.

Ministrstvo za javna dela je izdalo o priliki premogovne ankete več tabel, ki znova potrjujejo dejstvo, da višje mezde in krajši delovni čas nikakor ne zvišujejo produkcijskih stroškov. Vseh tabel ne moremo priobčiti, le dve najznačilnejši namreč za ostravski revir in za revir Mostec-Teplice na Češkem. Ti dve tabeli zadostujeta popolnoma, da se enkrat za vselej razdere pravljica o dragem premogu, ker so delavci dosegli višjo mezdo. Rudarji so morali zahtevati višje mezde, ker so se vse življenske potrebščine podražile in ker se je vrednost denarja tako znižala, da so rudarji v zlic povišanim mezdam v resnici ravno tako na slabem, kakor so bili prej. V anketi ni šlo za to, da se naslika rudarjevo življenje takšno, kakršno je v resnici, namreč silno bedno, ampak za to, da opravičijo posestniki rudnikov podražitev premoga. Ali so bili res prisiljeni zaradi tega podražiti premog, ker so upeljali v rudnikih deveturni šiht in povišati mezde, ali pa so le za to zvišali cene premoga, da obenem zvišajo svoj dobiček? Na to odgovarja naslednja tabela, ki smo jo sestavili po uradnih izveštjih:

Revir v Ostrovi in Karvinu.					
	Št. delav. rudarjev.	Št. delov. del. v st. del.	Prirastek ali na- zadovanje dela v procentih od leta 1901 dalje.	Kosmata mezda za en slot v vin.	Prirastek ali na- zadovanje kos- mate mezdne vvin. od 1. 1901 dalje.
1901	3.41	10.24	—	47.7	—
1902	3.23	10.24	—	46.3	— 2.9
1903	3.18	10.47	+ 2.24	44.6	— 6.5
1904	3.24	10.74	+ 4.88	44.3	— 7.1
1905	3.30	11.03	+ 7.71	43.5	— 8.8
1906	3.50	11.45	+ 11.82	44.6	— 6.5
1907	3.78	11.57	+ 12.99	47.4	— 0.6
1908	3.98	11.62	+ 13.48	49.3	+ 3.4
1909	4.02	11.67	+ 13.96	50.2	+ 5.2
1910	3.99	11.90	+ 16.21	49.8	+ 4.4

Revir v Mostecu in Teplicah.					
	Št. delav. rudarjev.	Št. delov. del. v st. del.	Prirastek ali na- zadovanje dela v procentih od leta 1901 dalje.	Kosmata mezda za en slot v vin.	Prirastek ali na- zadovanje kos- mate mezdne vvin. od 1. 1901 dalje.
1901	4.64	28.63	—	21.8	—
1902	4.21	29.52	+ 3.11	19.7	— 9.6
1903	4.09	30.59	+ 6.85	18.4	— 15.6
1904	4.04	31.85	+ 11.25	17.4	— 20.2
1905	4.09	32.40	+ 13.17	17.2	— 21.1
1906	4.26	34.10	+ 19.11	16.9	— 22.5
1907	4.65	34.23	+ 19.56	20.6	— 5.6
1908	4.90	33.60	+ 17.36	19.7	— 9.6
1909	4.87	33.11	+ 15.65	19.8	— 9.2
1910	4.92	34.17	+ 19.35	19.2	— 11.9

Iz tabel posnamemo: delo rudarjev je bolj naraščalo kakor njihova mezda, in cene premoga so bolj naraščale nego mezde rudarjev. Posestniki rudnikov niso bili ravno veseli teh dejstev, ki jih je spravila anketa na dan.

Dopisi.

Kisovec.

— **Kako sleparijo rudarje.** Ob zadnjem mezdnom gibanju je obljubila trboveljska premogokopna družba delavstvu petodstotno povišanje plače; ali z drugimi besedami: s svoje bogato obložene mize je vrgla svojim mezdnim tlačanom, ki ji ustvarjajo globoko v podzemlju z mučnim in nevarnim delom dan na dan ogromna bogastva, nezatno drobtinico. In reklo se je, da se bo dajalo petodstotno povišanje od tistega akorda kakor je bil. Kakor rečeno, sra-

motno majhno drobtinico je vrgla kapitalistična gospoda okolo trboveljske premogokopne družbe svojim tlačanom in vsakdo bi pričakoval, da izkoriščevalni gospodi niti na misel ne pride rudarje še za to malenkost na zvit način oslepariti. In vendar se je zgodila ta nezaslišana! Zakaj kakor je kapitalistična morala in vest, da ji je prvo na tem in na onem svetu dobiček, pa naj bo pridobljen še tako krivično. To se je izkazalo tudi v kisovškem rovu. Že takoj prvega marca so začeli utrjavati rudarjem akord in to utrjavanje se je z navdušenostjo vnemo nadaljevalo še drugi mesec in se vsekako še nadaljuje, tako, da se je nabralo rudarjem kar po pet in šest vinarjev od voziča. Kadar pa se je pobralo pet ali šest vinarjev, pa pravijo, tu pa imate še petodstotno zboljšanje. Ali je to zboljšanje, če se rudarju najprej vzame pet ali celo šest vinarjev, potem pa se mu da pet vinarjev? Ali ni to očitna izguba? V najboljšem slučaju ostane delavec pri starem, časi pa je lahko celo za vinar na izgubi. Tu ni niti sledu o kakršnemkoli zboljšanju; to se pravi naravnost norčevati se iz delavcev! Težko je življenje rudarja. Nekateri kopači merajo poldrug meter ali dva metra globoko riti v zemljo; vsi prepoteni in premočeni porivajo ritenski vozič iz tesne dolbine. Ampak kaj se briga izkoriščevalna gospoda za nečloveško naporno delo! Od nje ni pričakovati usmiljenja, niti v sanjah ni pričakovati od nje izboljšanja delavskega položaja. Zato pa se morajo delavci sami pobrigati za svojo usodo, zakaj stara resnica je, da bo osvoboditev proletariata le delo proletariata samega!

— **Se en glas o nezaslišanem početju.** V mesecu marcu je trboveljska družba povišala 5% pri pogojnem delu; ali poteklo je komaj dva meseca pa je začel delovodja Kolka v kisovškem rovu trgati akord. Pri odmerjanju akorda za mesec junij se je potrgalo raznim partijam celo po 6 vinarjev od voza! Če se računam to dnevno v krajih, ki nalože po trideset voz, znese K 1.80 pri dveh delavcih! To gotovo ni malo! Vzel je torej gotovo več kakor je popreje dal! Obljubilo se je tudi, da se bo družba posvetovala z delavskimi zaupniki zaradi tabele o pogojnem delu. Rudniški urad v Celju je takrat z vso gotovostjo obljubil, da se bo uredilo že meseca aprila. Sedaj pa imamo že junij, ali urad se ne gane! Gospodje pri rudniškem uradu, kadar boste zopet tarnali in stokali ter nagovarjali delavske zaupnike, da naj delavce pregovore, naj ne stopijo v odločen boj, da naj vam zaupajo, takrat vam naj povedo zaupniki, da imajo delavci prav, ako vam nič ne verjamejo! S tem ste pokazali, da znate samo obetati, da pa ne storite ničesar za revne rudarje. Kdo naj vas smatra za kaj drugega kakor za zaščitnike premogokopnih kapitalistov? Tudi v kotredežkem rovu priporočamo delovodji, da bo dajal pravčasno knjižice o zaslužku pri pogojnem delu. Gospoda pri rudniku naj ne misli, da si bodo rudarji v Zagorju pustili mirno vse dopasti. Mi smo trboveljsko družbo še vsakokrat pravočasno opozorili zaradi tega tudi sedaj pravimo: od paznikov do najvišjega uradnika bodite dostojni, ne provocirajte rudarjev z raznimi šikanami, ne domišljajte si, če odpravite posameznike od rudnika, da boste s tem druge preplašili, da bodo mirno trpeli nepotrebne šikane. Če se morda gospoda domišlja na čvekarijo v »Narodu«, da so delavci res razdeljeni v dva tabora, se bo s tem grozno vrezala. Toraj še enkrat, končajte z nepotrebnimi šikanami, ne trgajte akorda, ki ste ga popreje povišali in povejte tudi raznim paznikom posebno Juvanu v kisovškem rovu, da naj bo napram vsem delavcem njih postopanje enako in dostojno. Vi rudarji v Zagorju pa ste se lahko poučili zadnja dva meseca, kaj bi se vam utegnili zgoditi, če bi bili razdvojeni v dva tabora ali sploh ne organizirani. Saj je že sedaj gospoda pri rudniku začela biti tako ponosna, da se ne bo moralo prenašati, ker si domišlja vsled čenč v »Narodu«, da niste več solidarni.

Zagorje ob Savi.

Vsaj na shod! V nedeljo 16. t. m. ob pol 4. popoldne bo javni ljudski shod v dvorani gospoda Riharda Mihelčiča z dnevnim redom: **Ali potrebuje delavstvo dobrega in močnega časopisa v svojem razrednem boju.** Poroča sodrug Et. Kristan.

Važna seja. V nedeljo 16. t. m. ob 9. dopoldne bo v društveni sobi seja, na katero vabimo vse zaupnike, da se gotovo udeleže.

Priporočamo našim gospodinjam **pravi :FRANCKOV:**
kavni pridatek z tovarniško znamko :kavni mlinček:
iz zagrebške tovarne.

al saga II, Y 1161, 12:9 II, V.

Tovarniška znamka.

Razne stvari.

r Občinska uprava in preskrbovanje mleka. Mestna uprava v Stuttgartu se je resno lotila dela, da preskrbuje prebivalstvu dobro mleko. Mleko, ki je kot živilo neprecenljive vrednosti, se je v zadnjem času silno podražilo. Da bi se še bolj ne podražilo, je mestna uprava v Stuttgartu sklenila pogodbe z dobavitelji mleka in prodaja mleko skoraj za lastno ceno. Doslej dobiva uprava vsak dan 600 l mleka. Mleko oddaja dobrotelnim zavodom, tovarnarjem in delodajalcem, ki oddajajo mleko svojim delavcem in delavkam. V najkrajšem času bo mestna uprava sklenila nove pogodbe in bo razpolagala z večjo množino mleka.

r Avgust Strindberg. V Stockholmu je umrl največji švedski pesnik Avgust Strindberg, ki je za svoja dela črpal snov iz življenja delovnega ljudstva. Švedsko ljudstvo je gojilo do njega veliko ljubezen. Strindbergova dela zavzemajo v mednarodni književnosti eno prvih mest. Strindberg je bil socialni demokrat.

*** Kako ščiti vlada avstrijske državljane v tujini?** V Freiburgu (Šlezija) se je minuli teden usmrtil 60letni mizarški delavec Fr. Pohl, ki je bil po 35letnem bivanju v Nemčiji izgnan iz Freiburga. 25. aprila je dobil povelje, — ves trud, da bi izvedel vzroke izгона, je bil zaman, Pohl je sklenil, da ne zapusti Prusije in se je odločil za prostovoljno smrt. O svojem sklepu je obvestil tovariše, naročil krsto in zapisal svojo poslednjo voljo. Nato si je poglaval krstjo v glavo. Na listku, ki so ga našli pri njem, je bilo zapisano, da mu je bila zadnja ura življenja natežja. — Tako varuje vlada avstrijske državljane v tujini pred škandaloznim preganjanjem!

*** Svoboda in disciplina.** Vsaka organizacija pomenja neko vezanost, ki nasprotuje svobodi. Kdor se n. pr. organizira, se zaveže slušati zakonom, na katerih je osnovana organizacija. Toda taka poslušnost sama na sebi ni izguba svobode. Kajti, če nam nudi organizacija zato, da se odrečemo nekoliko svobodi, na drugi strani večjo svobodo, je to gotovo le dobiček svobode. Če n. pr. s pomočjo mogočne organizacije dosežemo, da se zniža delo od 10 na 8 ur, pridobimo si dve prosti uri več na dan, med tem ko žrtvujemo za organizacijo morda le dve uri na teden. Ravno tako je v denarnem oziru dobiček, če nas organizacija sili, da ji plačamo za poslovanje recimo vsak teden 1 K, a dobimo nato vsled njenega prizadevanja za 3 K večjo plačo. V tem slučaju pridobimo toliko prostosti več, kolikor nam je nudi za 2 K višja plača na teden. Na ta način nam daje veznost, ki jo zahteva organizacija od nas, v resnici večjo svobodo in prostost poleg boljše plače.

**** Sladkorni konzum v Avstriji.** »N. W. Tagblatt« poroča, da je treba v Avstriji računati z upadkom sladkornega konzuma za 15 odstotkov. Upadek svetovnega konzuma pojasnjuje tudi napredek cene od 18 na 12 mark za 50 kilogramov. Upadek avstrijskega konzuma je ceniti na 600.000 metrskih stotov pri normalnem konzumu 4 milijonov metrskih stotov. — To poročilo nas ne iznenaduje prav nič. Upadek konzuma je le posledica ogromne podražitve cukra in splošne neprijazne gospodarske situacije malih konzumentov. To stanje smo napovedovali že zdavnaj in nam je le potrdilo za strašno slepoto, ki ovladuje vso avstrijsko gospodarsko in trgovinsko politiko.

*** Alkohol in duševne bolezni.** Statistike kulturnih dežel kažejo žalostno sliko v vedno napredujočem uživanju alkohola in o groznih posledicah tega uživanja. Pijančevanje se širi in peha ljudi v bedo in bolezni. Od l. 1877. do l. 1879. je bilo oddanih v bolnišnice na Nemškem zaradi alkohola 12.836 oseb in 2556 osebam se je vsled pijače omračil um. V l. 1889. je naraslo število bolnikov vsled alkohola na 33.065 in v norišnico je bilo oddanih 3809. L. 1899. je bilo oddanih v bolnišnice 65.443 oseb, v norišnice pa 7394. V teku petindvajsetih let se je število bolnikov vsled nezmerne uživanja alkohola popeterilo, število onih, ki so prišli v norišnice pa potrojilo. V švicarskih norišnicah je bila od l. 1900. do 1905. ena petina vseh moških zaradi alkohola. Uživanje alkohola in dedne bolezni na umu so v najtesnejši zvezi. V norišnicah je bilo od 5504 moških 1748 in od 4868 ženskih 1170, ki so imeli starše alkoholike. Na kongresu italijanskih zdravnikov, ki delujejo v norišnicah, se je konstatiralo, da je 13,8 procentov moških in 1,9 procentov žensk v vseh norišnicah, katerim se je omračil um vsled nezmerne uživanja alkohola. Ako se prištejejo še oni bolniki po norišnicah, pri katerih je alkohol indirektni povzročitelj, naraste število na 18,2 procentov. Te številke govore dovolj razločno in jasno o škodljivem vplivu

žganih pijač. Posebno delavstvo bi jih ne smelo prezreti. Kako naj delavstvo izbojuje boj, v katerega ga je postavil kapitalizem, če je njegov duh vsled pijače nezmožen, da premotri svoj položaj. Alkohol otopi misli in potisne človeka na živalsko stopnjo. Ne samo starši postanejo nesposobni za razredni boj, tudi otroci oslabe, zaostanejo v duševnem in telesnem razvoju. Posebno matere ne bi smele zamuditi nobene prilike, da ne bi pokazale otrokom pijančevanja kot nekaj ostudnega in poniževalnega. Otrokom, ki niso nikdar uživali alkohola, se studi pozneje vsaka pijača. Delavske matere, storite svojo dolžnost, ne dajte otrokom alkoholnih pijač, ker le potem bodo vaši otroci čvrsto in krepko stopali v razredni boj.

*** Izdatki za vohunstvo.** Urad za zunanje zadeve v Londonu je pravkar izdal »belo knjigo«, v kateri so zanimivi podatki o letnih izdatkih različnih evropskih velesil za vohunstvo in detektivske tajne posle. Naša država je v zadnjih treh letih izdala vsako leto za te namene 1.250.000 mark. Francoska 800.000 mark, Nemčija 1.164.500 mark, Angleška 1 milijon mark, Italija 2.416.000 mark. Na Nemškem si poleg svote 1.164.500 mark, ki je določena vsako leto, izdala v zadnjih treh letih na Pruskem, Saškem in Württemberskem še 443.240 za tajne namene. Italija je izdala poleg že navedene velikanske svote še 696.000 mark za nagrade policistom in 920.000 mark za namene, ki niso natančneje označeni. Rusija, kjer vsako leto nat tisoče in tisoče ljudi strada, je izdala l. 1900 7.600.000 mark »na direktni carjev poziv«, in poleg tega še malenkostno vsoto 6.700.000 za policijske namene, ki niso natančneje označeni. V vseh kulturnih državah imajo izvedeno sistematično vohunstvo, ki omogočuje Judežu brezskrbno življenje. Pri vsem tem je pa najlepša dvojna morala: kar velja v lastni deželi na veleizdajstvo, to je napram drugim državam delo polno zasluženja.

*** Milijonske sleparije.** Iz Berlina poročajo: Včeraj dopoldne se je ravnatelj tovarne Böse za akumulatore, Haetzfeld, sam javil policiji, ki so ga zasledovali s tiralicco. Haetzfeld je napravil več sleparij in ponaredil več menic v znesku več milijonov mark.

*** V pokrovskem samostanu . . .** Iz Peterburga poročajo romantično zgodbo iz ruskega ženskega samostana. Pred petimi leti je sprejela prednica pokrovskega samostana nekega godca v tiho samostansko obzidje. Med nuni in pobožnim prebivalstvom se je pojavilo zaraditega skrajno nezadovoljstvo. Ali prednica jih je znala potolažiti češ, da ji je Bog sam poslal tega godca, ki je brez pozemskih slabosti. Nekaj starejših nun se pa le ni moglo privaditi na noben način godca. Zato je razglasila prednica — godec je evnuh. Končno se je godec dal obriti brado in lase ter se oblekel v nunsko obleko. Pobožno prebivalstvo je poslalo večkrat pritožbe do škofa, a vselej brezuspešno. No, počasi so se nune le privadile čudne sestre, ki je živela z njimi dan in noč skupaj, tudi v spalnici. Nekoč se je godec domislil svojih pozemskih slabosti in odpeljal mlado nuno, s katero se je naselil v bližnji vasi, kjer je otvoril delavnico za muzikalične instrumente. Dvojica, še vedno v samostanskih oblačilih, je zbujala pozornost vseh vaščanov in slednjič je moral posredovati vaški župnik, ki je prisilil nuni, da sta se poročili, in odložili redovno obleko. Vaščani pa še vedno niso bili zadovoljni, vložili so pritožbo z mnogimi podpisi pri svetem sinodu zoper godca in njegovo ženo.

POZOR SODRUGI!

Slovenski rudar, ki se zanima za socialno vprašanje sploh, za delavsko gibanje, za politične in gospodarske boje našega časa, za mišljenje in stremenje delavskega ljudstva, naj naroči stranko glasilo

„ZARJA“

ki izhaja vsak dan ob pol enajsti uri dopolne in stane naročnina

celoletna K 21-60
polletna „ 10-80
četrtletna „ 5-40
mesečna „ 1-80

za inozemstvo celoletno . . . 36-
in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezne številke po 8 vin. v administraciji in in tobakarnah.

Vsak zaveden rudar bi moral biti naročen na „ZARJO“.

Naslov: Upravišтво „ZARJE“ v Ljubljani.

*** Prvi socialist v bolgarskem sobranju.** Pri nedeljski dopolnilni volitvi v sobranje je bil izvoljen v Sofiji voditelj bolgarske socialne demokracije Zakasov. Doslej socialno demokratska stranka v bolgarskem parlamentu ni imela nobenega zastopnika.

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

L. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

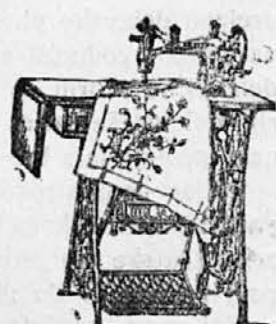
šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

Konsumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo

špecerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Kdor svoj želodec ljubi,

ne pije drugega, kakor

želodčni likér

Najboljši želodčni likér!

Sladki in grenki.

Pristni „FLORIAN“ ne slabi in ne omami, ampak daje moč in veselje do dela!

Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.